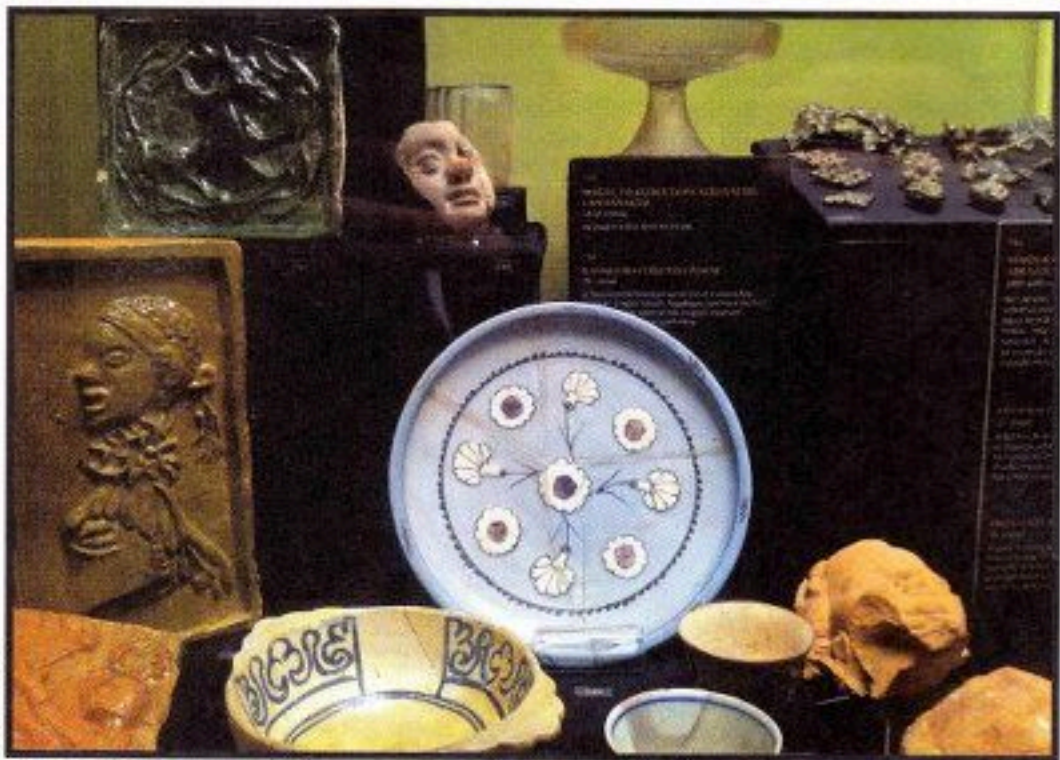

A régészek segítsége

Megmentett örökség – Kincsek Európából

■ Vasárnapiig látható a Budapesti Történeli Múzeumban az a régészeti válogatás, amit az elmúlt tizenöt év autópálya-építéseit és egyéb nagyberuházásait megelőző ásatások során előkerült leletekből állítottak össze. Vajon tizenöt év múlva is rendezhetnek hasonló?

Az örökségvédelmi törvény januári módosítása értelmében a régészeti feltárásokra maximum 200 millió forint fordítható, illetve 30+30 nap. (Bővebben lásd: Elásták, Magyar Nanas, 2011. október 27.) Az 1997-es törvény annyit írt elő, hogy a feltárás területén folyó beruházás összköltségvetésének minimum 9 ezrelékét kell a régészeti munkákra fordítani, most már az összeg maximum 1 százaléka fordítható a feltárásokra. A módosítót ugyanaz az L. Simon

László nyújtotta be, aki a mostani kiállítást megnyitotta.

A Megmentett örökséget rendező Lassányi Gábor (munkatársai: Mérai Dóra, Sebők Katalin, Kovács Loránd Olivér), a Magyar Régész Szövetség elnöke már 2011. novemberében, az új törvény életbelépése előtt azt mondta az Origo munkatársának: olyan ez, mintha orvosi beavatkozásokat maximumánál másfél órában és félmillió forintban, függetlenül attól, hogy az egy szemölcseltávolítás vagy egy szívműtét. A kiállítást áprilisban még a parlamentben is bemutatták, de célját – meggyőzni a döntéshozókat a helyzet tarthatatlanságáról – nem érte el. Sőt. Ezzel egy időben tovább szigorították a kulturális örökség védelméről szóló törvényt, visszamenőleg kiterjesztve a módosítások hatályát, ami azt jelenti, hogy ahol a folyamatban lévő feltárás költségei elér-

ték a bűvös kétszázmilliós határt, „a feltárást végző intézmény köteles a megkezdett próbafeltárást befejezni” – ezért a nyári ásatási szezonban vagy húsz nagyberuházáshoz köthető ásatás állt le, bizonyítva a törvény abszurditását.

A Budapesti Történeli Múzeumban látható tárlat – amit a tervek szerint Szegeden, Nyíregyházán, Kecskeméten, Szekszárdon, Szombathelyen, Debrecenben és Pécsen is bemutatnak – az utóbbi 15 év nagyberuházásait megelőző feltárásokból előkerült leletekből mutat be vonzó válogatást. Egyrészt a Kárpát-medence utóbbi nyolcezer évéből szemezget, másrészt a magyar régészet elmúlt másfél évtizedéből, abból az időszakból, amikor az még – kisebb-nagyobb fennakadásokkal – működött.

Ha innen nézzük, a kiállítás négy terme egy sikertörténet dokumentuma, hiszen az itt látható tár-

Fotó: Nanas

gyak valóban egy megmentett örökség részei, amelyeket már nem fenyeget az eltűnés veszélye, és most azzal a szándékkal rendezték egybe őket, hogy a törvényhozás és a nagyközönség is lássa, mi pusztulhat el, ha egy ilyen át nem gondolt szabályozás eröltetésével próbálják működtetni a feltárásokat.

Az első terem az utóbbi évek néhány, jelentős eredményeket hozó őskori lelőhelyét mutatja be, mint például az M3-as autópálya nyomvonalán, Polgárnál feltárt új kőkori és kora rézkori települést, vagy a rendkívül látványos bronzkori depókat, vagyis a fémeket nyersanyagként tartalmazó raktárleleteket, mint például a nyíregyházi Megapark építkezésénél előkerült késő bronzkori kincs.

Az utóbbi évek legnagyobb felületű ásatását, a 2009–2011 között a Fejér megyei Perktán feltárt középkori temetőt bemutató tárló a második terem hangsúlyos részlete. A települést elkerülő út régészeti munkálatai mintegy hatvan-

ezer négyzetméteren folytak, és azóta kamionok dübörögnek a Magyarországon eddig feltárt legnagyobb középkori temető fölött. Több mint ötezer sír került elő, a középkori templomot övező árok-ból pedig egy majd kétszáz évig használt körmeneti rézkereszt korpusza. A Bugyi-Felsőványon talált honfoglalás kori tarsolylemezeiről sajnos csak fotó látható, de a ritka lelet fizikai hiányát – a kutatás mintegy negyvenet tart számon – némileg oldják a Harta-Freiferten előkerült honfoglalás kori kaftán- és lószerszámveretek. A tatárjárás pusztítását bemutató drámai anyag leghatásosabb részét azok a fotók jelentik, amelyek egy Cegléd melletti ásatáson készültek a tatárok elől a ház kemencéjében menedéket kereső és nem lelő két nő és két gyermek csontvázáról. A „középkori terem” a budai Várhegyen, a Szent György téren végzett feltárások során előkerült mázas kerámiákkal, üvegpoharakkal és sárkánymotívumos kályhacsempékkel zárul.

Ezután az i. sz. I. évezredből származó néhány érdekesebb leletet mutatja be a kiállítás, mint például egy Brigetióból (Komárom-Szőny) származó gyönyörű mennyezetfreskót a 2–3. század fordulójáról, vagy a 2009-ben, a Dunakömlöd mellett fekvő Lussonium katonai táborából előkerült, életnagyságúnál valamivel nagyobb császárszobor bal lábának másolatát. A bronzláb valószínűleg Septimus Severus vagy Caracalla szobrához tartozott.

Szerencsésen gazdag leletanyag került elő a nagyberuházásoknak köszönhetően a népvándorlás korából is, hiszen nem minden nap találni hun kori bronzüstöt. A Balatonlelle-Rádpusztán a 67-es út megelőző feltárása során előkerült 5. századi lelet a hatodik hun kori üst Magyarországon, de az első, amelynek lelőköörülményei ismertek. Látványosak azok a nagyméretű gepida ezüstművek (ruhakapcsoló tűk), amelyek az M3-as mezőkövesdi feltárásából származnak,

de láthatók itt longobárd és avar ékszerek is.

A kiállítás utolsó termében az amatőr kincskereső által talált, bejelentett és leadott tárgyak mellett látható fotó az internetről származik: egy férfi egy bronzkori urnát kínál eladásra. Ezt a tárgyat – több ezer ismeretlen kincsel együtt – nem sikerült megmenteni a tudomány számára. Az illegális ásatásokból származó, régészeti korú leletek ezrével hagyják el az országot, és kerülnek ismeretlen magángyűjtőkhez.

A régészszakma egy új törvényjavaslat tervezetét is eljuttatta a Nemzeti Erőforrás Minisztériumhoz, de úgy tűnik, süket fülekre találtak. Ugyanakkor L. Simon László a kiállítást megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy szükség van a régészek segítségére az új örökségvédelmi törvény kidolgozásában.

Pallag Zoltán

*Budapesti Történelmi Múzeum,
nyitva augusztus 5-ig*